



## РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Передбачені ст. 1166 ЦК України підстави відповідальності особи за завдану майнову шкоду застосовуються в разі виникнення між сторонами спору в деліктних зобов'язаннях.

Разом з тим підстави, умови, порядок, межі й розмір матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну ними підприємству, установі, організації, встановлені гл. IX КЗпП України.

Задовольняючи позов, суд керувався п. 1 ст. 134 зазначеного Кодексу та водночас ст. 1166 ЦК України, у достатньому обсязі не визначився із характером спірних правовідносин і правовою нормою, що підлягає застосуванню, та безпідставно застосував положення ст. 1166 ЦК України. Суд не взяв до уваги відповідних норм КЗпП України і не встановив та не зазначив у рішенні, яку саме роботу виконував відповідач, перебуваючи в трудових відносинах із приватним підприємцем, чи може бути укладено згідно зі ст. 135<sup>1</sup> КЗпП України договір про повну матеріальну відповідальність і чи має він юридичну силу саме у випадку пошкодження автомобіля позивача, а також чи є інші передбачені ст. 134 цього Кодексу підстави для покладення на відповідача повної матеріальної відповідальності

### УХВАЛА

колегії суддів Верховного Суду України  
від 1 вересня 2010 р.  
(в и т я г)

У січні 2009 р. приватний підприємець Ж. звернувся до суду із позовом до К. про відшкодування матеріальної шкоди, пославшись на те, що відповідач перебував із ним як приватним підприємцем у трудових відносинах, між ними укладено договір про повну матеріальну відповідальність, а 19 травня 2008 р. К., керуючи автомобілем, який належить йому, позивачу, допустив зіткнення цього транспортного засобу з деревом, внаслідок чого автомобіль перекинувся й був пошкоджений. Відповідач визнав свою провину в цій дорожньо-транспортній пригоді та зобов'язався відшкодувати завдані збитки, однак трудові відносини з позивачем припинив, не відшкодувавши заподіяної шкоди.

Ж. просив стягнути з К. 23 тис. 548 грн 36 коп. на відшкодування матеріальної шкоди, 450 грн — оплати вартості проведення експертизи та відшкодувати судові витрати.

Ленінський районний суд м. Запоріжжя рішенням від 19 жовтня 2009 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Запорізької області від 14 грудня 2009 р., позов задовольнив: постановив стягнути з відповідача на користь по-

зивача 23 тис. 548 грн 36 коп. на відшкодування матеріальної шкоди, 450 грн — оплати вартості проведення експертизи, 268 грн — на відшкодування судових витрат, а також зобов'язати позивача повернути відповідачеві замінені запчастини автомобіля.

У касаційній скарзі К. просив скасувати ухвалені у справі судові рішення і передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції, пославшись на порушення судами норм матеріального та процесуального права.

Заслухавши суддю-доповідача, обговоривши наведені у скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Задовольняючи позов, суд керувався п. 1 ст. 134 КЗпП та водночас ст. 1166 ЦК й виходив із того, що між сторонами було укладено договір про повну матеріальну відповідальність К., а 19 травня 2008 р. з його вини пошкоджено автомобіль приватного підприємця Ж., тому відповідач зобов'язаний відшкодувати позивачеві завдану своїми неправомірними діями матеріальну шкоду, розмір якої відповідно до

висновку спеціаліста-автотоварознавця від 1 липня 2008 р. становить 23 тис. 548 грн 36 коп.

Проте з таким висновком суду цілком погодитися не можна.

Предбачені ст. 1166 ЦК підстави відповідальності особи за завдану майнову шкоду застосовуються в разі виникнення між сторонами спору в деліктних зобов'язаннях.

Разом з тим підстави, умови, порядок, межі й розмір матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну ними підприємству, установі, організації, встановлені гл. IX КЗпП.

Відповідно до частин 1, 2 ст. 130 цього Кодексу працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків.

При покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються шляхом встановлення відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Згідно з п. 1 ст. 134 КЗпП відповідно до законодавства працівники несуть матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяної з їх вини підприємству, установі, організації, у випадках, коли між працівником і підприємством, установою, організацією відповідно до ст. 135<sup>1</sup> цього Кодексу укладено письмовий договір про взяття на себе працівником повної матеріальної відповідальності за незабезпечення цілості майна та інших цінностей, переданих йому для зберігання або для інших цілей.

У ст. 135<sup>1</sup> КЗпП передбачено, що письмові договори про повну матеріальну відповідальність може бути укладено підприємством, установою, організацією з працівниками (що досягли вісімнадцятирічного віку), які займають посади або виконують роботи, безпосередньо зв'язані із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей. Перелік таких посад і робіт, а також типовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність затверджуються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Також відповідно до ч. 1 ст. 135<sup>3</sup> КЗпП розмір заподіяної підприємству, установі, організації шкоди визначається за фактичними втратами, на підставі даних бухгалтерського обліку, виходячи з балансової вартості (собівартості) матеріальних цінностей за вирахуванням зносу згідно з установленими нормами.

Суд установив, що сторони перебували в трудових відносинах і між ними 15 травня 2008 р. було укладено договір про повну матеріальну відповідальність К., який 19 травня 2008 р. керував автомобілем, що належить позивачу, та пошкодив цей транспортний засіб.

Заперечуючи проти позову, К. посплався на те, що його матеріальна відповідальність за пошкодження автомобіля не може бути повною, оскільки договір про повну матеріальну відповідальність він уклав із Ж. як експедитор і за таким договором відповідає в повному обсязі лише за ввірені (передані) йому матеріальні цінності, а за пошкодження автомобіля несе відповідальність лише як водій у загальному порядку.

Відповідач також не погодився із розміром матеріальної шкоди, визначеним у висновку спеціаліста-автотоварознавця від 1 липня 2008 р., навів відповідні мотиви своїх заперечень проти цього висновку та заявив клопотання про призначення експертизи для визначення розміру дійсної шкоди, завданої позивачу, а також зазначив, що Ж. на відшкодування шкоди вже утримав із його заробітної плати 1 тис. 800 грн та із заробітної плати його брата — 900 грн.

Суд на порушення вимог статей 214, 215 ЦПК на зазначене уваги не звернув, пояснень відповідача належним чином не перевірів, у достатньому обсязі не визначився із характером спірних правовідносин і правовою нормою, що підлягає застосуванню, та безпідставно застосував положення ст. 1166 ЦК. Суд не взяв до уваги відповідних норм КЗпП і не встановив та не зазначив у рішенні, яку саме роботу виконував К., перебуваючи в трудових відносинах із приватним підприємцем Ж., чи може бути укладено згідно зі ст. 135<sup>1</sup> КЗпП договір про повну матеріальну відповідальність і чи має він юридичну силу саме у випадку пошкодження автомобіля позивача, що стався 19 травня 2008 р., а також чи є інші передбачені ст. 134 цього Кодексу підстави для покладення на К. повної матеріальної відповідальності.

У достатньому обсязі не визначився суд і з розміром шкоди, оскільки взяв до уваги висновок спеціаліста-автотоварознавця від 1 липня 2008 р., однак не з'ясував, чи відповідає визначений у цьому висновку розмір матеріальної шкоди передбаченим ст. 135<sup>3</sup> КЗпП правилам, а також не перевірів пояснень відповідача щодо попереднього утримання позивачем 2 тис. 700 грн на відшкодування шкоди й у рішенні не зазначив мотивів, через які не взяв до уваги таких пояснень К.

Також суд в ухвалі не вирішив клопотання відповідача про призначення експертизи для визначення розміру дійсної шкоди. Перевірити, як розглядалося це питання в судовому засіданні, неможливо, оскільки на порушення ст. 197 ЦПК диск, на який здійснювався технічний запис судових засідань 15 червня 2009 р. та 19 жовтня 2009 р., до матеріалів справи не

приєднано, а до справи долучено довідки про те, що з технічних причин звукозапис не зберігся.

Крім того, у висновку спеціаліста-автотоварознавця від 1 липня 2008 р. зазначено, що ремонтувати автомобіль економічно недоцільно, й розмір матеріальної шкоди спеціаліст визначив у 23 тис. 548 грн 36 коп., що становить дійсну ринкову вартість автомобіля, натомість представник позивача у своїх поясненнях суду зазначила, що автомобіль Ж. відремонтований і використовується за призначенням.

Такі обставини суд залишив без перевірки й оцінки і не визначився з розміром фактичних втрат, понесених позивачем.

Апеляційний суд на зазначене уваги не звернувши, на порушення вимог статей 303, 315 ЦПК у достатній мірі не перевіряв доводів апеляційної скарги, в ухвалі не зазначив конкретних обставин і фактів, що спростовують такі доводи, і залишив рішення суду першої інстанції без змін.

Керуючись статтями 336, 338 ЦПК, колегія суддів Верховного Суду України касаційну скаргу К. задовольнила: рішення Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 19 жовтня 2009 р. та ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 14 грудня 2009 р. скасувала, справу передала на новий розгляд до суду першої інстанції.

**Відповідно до ст. 1200 ЦК України в разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті.**

**Шкода відшкодовується:** 1) дитині — до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту — до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років); 2) чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, — довічно; 3) інвалідам — на строк їх інвалідності; 4) одному з батьків (усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами, внуками померлого, — до досягнення ними чотирнадцяти років; 5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, — протягом п'яти років після його смерті.

Особам, визначеним у пунктах 1—5 ч. 1 цієї статті, шкода відшкодовується у розмірі середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого з вирахуванням частки, яка припадала на нього самого та працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди. До складу доходів потерпілого також включаються пенсія, суми, що належали йому за договором довічного утримання (догляду), та інші аналогічні виплати, які він одержував.

**З'ясувавши, що особа досягла пенсійного віку, встановленого законом, та перебувала на утриманні померлого, суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що позивачка має право на стягнення з винної особи довічного утримання**

**УХВАЛА**

*колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України  
від 27 січня 2010 р.  
(в и т я г)*

У липні 2007 р. К. звернулася до суду з позовом до Х. про відшкодування шкоди, завданої внаслідок смерті її чоловіка.

Позивачка зазначила, що 4 листопада 2006 р. Х. керував автомобілем ЗАЗ «Славута», перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, і вчинив наїзд на її чоловіка, який від отриманих травм помер у лікарні.

Пославшись на те, що смертю чоловіка, яка наставала внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки, їй завдано матеріальної та моральної шкоди, К. просила стягнути з Х. на її користь 4 тис. 135 грн матеріальної шкоди, 25 тис. грн — моральної шкоди та 1 тис. грн — понесених витрат на правову допомогу.

Пізніше позивачка змінила свої вимоги й, пославшись на те, що вона на час смерті чоловіка була пенсіонеркою та перебувала на його утриманні, просила стягнути з відповідача на її користь довічне утримання щомісячно в сумі 1 тис. 37 грн.

Справу суди розглядали неодноразово.

Пологівський районний суд Запорізької області рішенням від 10 червня 2008 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Запорізької області від 14 серпня 2008 р., позовні вимоги К. задовольнив: з Х. стягнуто на її користь довічне утримання щомісячно в сумі 1 тис. 37 грн, на користь держави —

374 грн судового збору і 30 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

У касаційній скарзі Х., пославшись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, просив скасувати постановлені у справі судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог.

Заслухавши суддю-доповідача, обговоривши наведені в скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Суд установив, що 4 листопада 2006 р. Х., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, керував автомобілем і вчинив наїзд на чоловіка позивачки, який від отриманих травм помер у лікарні.

19 квітня 2007 р. Х. був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 286 КК; постановою Пологівського районного суду Запорізької області від 19 червня 2007 р. його було звільнено від кримінальної відповідальності з підстав, передбачених п. 6 ст. 1 Закону від 19 квітня 2007 р. № 955-V «Про амністію».

К. досягла пенсійного віку й за життя перебувала на утриманні чоловіка.

Відповідно до ст. 1200 ЦК в разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті.

Шкода відшкодовується: 1) дитині — до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту — до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років); 2) чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, — довічно; 3) інвалідам — на строк їх інвалідності; 4) одному з батьків

(усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами, внуками померлого, — до досягнення ними чотирнадцяти років; 5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, — протягом п'яти років після його смерті.

Особам, визначеним у пунктах 1—5 ч. 1 цієї статті, шкода відшкодовується у розмірі середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого з вирахуванням частки, яка припадала на нього самого та працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди. До складу доходів потерпілого також включаються пенсія, суми, що належали йому за договором довічного утримання (догляду), та інші аналогічні виплати, які він одержував.

З'ясувавши, що К. досягла пенсійного віку, встановленого законом, та перебувала на утриманні померлого, суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що вона має право на стягнення з Х. довічного утримання, і правильно визначили суму щомісячних платежів.

Згідно з вимогами ст. 335 ЦПК суд касаційної інстанції не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні суду чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Установлено і вбачається з матеріалів справи, що оскаржувані судові рішення ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права, а доводи, неведені в касаційній скарзі, цих висновків не спростовують.

Керуючись статтями 336, 337 і 342 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України касаційну скаргу Х. відхилила: рішення Пологівського районного суду Запорізької області від 10 червня 2008 р. та ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 14 серпня 2008 р. залишила без змін.

## РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ \*

**Порядок декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари не пов'язує обов'язок суб'єкта господарювання декларувати зміни оптово-відпускних цін на перелічені в п. 1 зазначеного Порядку продовольчі товари з метою подальшого використання такого товару покупцем, зокрема, як сировини для переробки чи як готової продукції**

### ПОСТАНОВА Іменем України

7 лютого 2011 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження за

наявними матеріалами справу за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Торговельний будинок «Богодучівська птахофабрика»

\* Публікується повний текст судових рішень з незначною редакційною правкою.



(далі — ТОВ) до Державної інспекції з контролю за цінами в Харківській області (далі — Інспекція) про визнання протиправним та скасування рішення, **встановив:**

У жовтні 2008 р. ТОВ звернулося до суду з позовом, у якому просило визнати протиправним та скасувати рішення Інспекції від 19 вересня 2008 р. № 120 про застосування економічних санкцій за порушення державної дисципліни цін.

Оскаржуване рішення прийняте на підставі акта від 10 липня 2008 р. № 00463 про результати перевірки позивача з питань дотримання порядку встановлення та застосування цін на окремі види продовольства, у якому вказано на порушення ТОВ вимог розпорядження Харківської обласної державної адміністрації від 8 травня 2008 р. № 277 «Про декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари» (далі — розпорядження ОДА № 277), прийнятого на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 1222 «Про затвердження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари» (далі — постанова КМУ № 1222). Так, ТОВ, збільшуючи протягом місяця на 1 % оптово-відпускні ціни на реалізовувані ним яйця курячі, такі зміни цін у порядку, встановленому п. 3 розпорядження ОДА № 277, не декларувало, внаслідок чого необґрунтовано одержало виручку в сумі 577 тис. 756 грн.

Харківський окружний адміністративний суд постановою від 14 липня 2009 р., залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду від 24 листопада 2009 р., у задоволенні позову відмовив.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 5 жовтня 2010 р. рішення судів попередніх інстанцій залишив без змін.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом України з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, ТОВ просило скасувати ухвалу Вищого адміністративного суду України від 5 жовтня 2010 р. та направити справу на новий касаційний розгляд.

На обґрунтування заяви додано ухвалу Вищого адміністративного суду України від 26 серпня 2010 р. у справі за позовом споживчого товариства «Леховіцер» до Державної інспекції з контролю за цінами у Вінницькій області про визнання протиправним і скасування рішення. У цій ухвалі касаційний суд дійшов висновку, що оскільки позивач у зазначеній справі реалізував яловичину переробним підприємствам як сировину для подальшого виготовлення готової продукції, то вона не є продовольчим товаром у розумінні п. 1 Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари, затвердженого постановою КМУ № 1222 (далі — Порядок декларування). А тому зміна цін на неї не підлягає обов'язковому декларуванню.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у заяві доводи, Верховний Суд України дійшов висновку про відсутність підстав для її задоволення.

Відповідно до абз. 38 п. 12 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин) Рада міністрів АР Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації регулюють (встановлюють) оптово-відпускні ціни на борошно пшеничне вищого, першого і другого сорту, борошно житнє обдирне, яловичину, свинину, м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, яйця курячі, цукор, олію соняшникову шляхом декларування їх зміни.

Механізм декларування зміни оптово-відпускних цін на перелічені вище продовольчі товари визначено Порядком декларування.

За правилами пунктів 2, 3 зазначеного Порядку (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин) декларуванню підлягають зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари, зазначені у п. 1 цього Порядку, у разі, коли такі ціни збільшуються протягом місяця на 1 %. Суб'єкти господарювання, які провадять діяльність з виробництва та/або реалізації продовольчих товарів, у разі зміни їх оптово-відпускних цін подають до Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій декларацію за встановленою формою згідно з додатком і такі документи: пояснювальну записку щодо обґрунтування необхідності зміни оптово-відпускних цін разом з економічним аналізом фактичних витрат; калькуляцію собівартості продовольчих товарів (послуг з реалізації) із зазначенням обсягу матеріальних та трудових витрат; довідку про фактичну та декларовану рентабельність від реалізації продовольчих товарів. Зазначені документи підписуються керівником суб'єкта господарювання та завіряються печаткою. Декларація та документи, зазначені у цьому пункті, подаються не пізніше ніж за 10 днів до запровадження оптово-відпускних цін на продовольчі товари.

У справі, що розглядається, суди встановили, що позивачем реалізовувався продовольчий товар, зміна оптово-відпускних цін на який згідно з Порядком декларування підлягає обов'язковому декларуванню. Однак всупереч вимогам зазначеного Порядку та розпорядження ОДА № 277 збільшення такої ціни протягом місяця на 1 % ТОВ не задекларовано, що відповідно до Інструкції про порядок застосування економічних та фінансових (штрафних) санкцій органами державного контролю за цінами, затвердженої наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України,

Міністерства фінансів України від 3 грудня 2001 р. № 298/519 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 18 грудня 2001 р. за № 1047/6238), є порушенням порядку встановлення та застосування цін і тарифів, які регулюються уповноваженими органами, та призвело до отримання позивачем необґрунтованої виручки.

У заяві про перегляд судових рішень ТОВ посилається на те, що зміна цін на реалізовані ним яйця курячі не підлягає декларуванню у зв'язку з тим, що вони продавались не як продовольчий товар, а як сировина для подальшої переробки. Такі доводи позивача є безпідставними, оскільки зазначений вище нормативно-правовий акт не пов'язує обов'язок суб'єкта господарювання декларувати зміни оптово-відпускних цін на перелічені у п. 1 Порядку декларування продовольчі

товари (серед яких і яйця курячі) із подальшим використанням такого товару покупцем, зокрема, як сировини для подальшої переробки чи як готової продукції.

Таким чином, висновок судів першої та апеляційної інстанцій про правомірність оскаржуваного рішення Інспекції щодо застосування до ТОВ економічних санкцій за порушення державної дисципліни цін, з яким погодився і касаційний суд, ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Враховуючи наведене та керуючись ст. 244 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в**:

У задоволенні заяви ТОВ відмовити.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

**Відповідно до абз. 2 ч. 12 ст. 20 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум. У разі невиконання банками цієї вимоги вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому НБУ, сплачують відповідному територіальному органу Пенсійного фонду України суму, що дорівнює сумі несплачених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми**

#### ПОСТАНОВА Іменем України

7 лютого 2011 р. Верховний Суд України, розглянувши справу за позовом публічного акціонерного товариства «Брокбізнесбанк» (далі — Банк) до управління Пенсійного фонду України в Зарічному районі м. Суми (далі — ПФУ, управління ПФУ відповідно) про визнання незаконним рішення про застосування фінансових санкцій за заявою Банку про перегляд Верховним Судом України ухвали Вищого адміністративного суду України від 5 жовтня 2010 року, **в с т а н о в и в**:

У листопаді 2009 р. Банк звернувся до Сумського окружного адміністративного суду з позовом до управління ПФУ, в якому просив визнати незаконним рішення відповідача від 17 серпня 2009 р. № 606 про застосування фінансових санкцій у розмірі 1 млн 590 тис. 640 грн 69 коп. за прийняття платіжних доручень на видачу коштів для виплати заробітної плати та перерахування зазначених коштів без одночасного подання страхувальником платіжних документів про пе-

рерахування на банківські рахунки органів ПФУ сум страхових внесків.

Свої позовні вимоги позивач мотивував тим, що з урахуванням ч. 12 ст. 20 Закону від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — Закон № 1058-IV) та п. 3.9 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої постановою Правління НБУ від 21 січня 2004 р. № 22 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 29 березня 2004 р. за № 377/8976; далі — Інструкція № 22), відповідальність за правильність та повноту нарахованих страхових внесків до ПФУ покладена на платників (страхувальників), а не на банківську установу.

Постановою Сумського окружного адміністративного суду від 25 лютого 2010 р., залишеною без змін ухвалами Харківського апеляційного адміністративного суду від 5 серпня 2010 р. та Вищо-

го адміністративного суду України від 5 жовтня 2010 р., в задоволенні позовних вимог відмовлено.

Не погоджуючись із ухвалою суду касаційної інстанції, Банк звернувся із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстав неоднакового застосування касаційним судом ч. 12 ст. 20 Закону № 1058-IV у подібних правовідносинах. На обґрунтування заяви додано копії ухвал Вищого адміністративного суду України від 16 листопада 2006 р. та від 10 травня 2007 р., які, на його думку, підтверджують неоднакове застосування норм матеріального права.

Перевіривши наведені заявником доводи, Верховний Суд України визнав, що у задоволенні заяви слід відмовити з таких підстав.

Суди встановили, що відповідачем було проведено планову документальну перевірку клієнта Банку — відкритого акціонерного товариства «Суміхімпром» (далі — БАТ) — з питань дотримання ним вимог законодавства щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування, обчислення та сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за період з 1 квітня 2007 р. по 1 квітня 2009 р., за результатами якої складено акт від 5 червня 2009 р. № 1/3-27 про порушення позивачем вимог, передбачених ч. 12 ст. 20 Закону № 1058-IV, зокрема, незабезпечення банківською установою при прийнятті від БАТ платіжних доручень та інших платіжних документів на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу) та видачі (перерахування) зазначених коштів одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків. Так, Банк здійснив виплату заробітної плати без забезпечення одночасного перерахування БАТ страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у розмірах, передбачених Законом № 1058-IV, на загальну суму 1 млн 509 тис. 640 грн 69 коп.

Касаційний суд, залишаючи без змін рішення судів попередніх інстанцій, виходив із того, що посилення позивача на норми абз. 4 п. 3.9 Інструкції № 22, за змістом якого банк не повинен перевіряти правильність нарахування (обчислення) платежів, утриманих із заробітної плати, є помилковим і не підлягає застосуванню, оскільки цей нормативно-правовий акт є підзаконним, а отже, має меншу юридичну силу по відношенню до Закону № 1058-IV, а тому саме останній і слід застосовувати.

В ухвалах, наданих на підтвердження неоднакового застосування норм матеріального права, Вищий адміністративний суд України дійшов висновку, що зобов'язання банку перевіряти правильність нара-

хування страхувальником суми страхових внесків відносно суми нарахованої ним заробітної плати законодавством України не передбачено.

Висновки касаційного суду у справі, що розглядається, відповідають правильному застосуванню норм матеріального права й узгоджуються із правовими позиціями Верховного Суду України при вирішенні спорів цієї категорії.

Так, згідно з абз. 2 ч. 12 ст. 20 Закону № 1058-IV (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум. У разі невиконання банками цієї вимоги вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому НБУ, сплачують відповідному територіальному органу ПФУ суму, що дорівнює сумі несплачених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми.

Згідно з п. 2 ч. 10 ст. 106 Закону № 1058-IV за порушення вимог, передбачених ч. 12 ст. 20 цього Закону, накладається штраф у розмірі суми страхових внесків, яка підлягає сплаті страхувальником.

Аналіз зазначених норм дає підстави вважати, що Законом № 1058-IV на банки покладено обов'язок перевіряти повноту сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування при прийнятті ними платіжних доручень на видачу заробітної плати. У протилежному випадку банк буде зобов'язаний сам відшкодувати недоплачену суму.

Аналогічна правова позиція вже була висловлена Верховним Судом України у постановках від 8 вересня 2009 р. (справа № 21-968во09) та від 19 січня 2010 р. (справа № 21-2150во09).

Оскільки при вирішенні спору касаційний суд правильно застосував норми матеріального права до встановлених у справі обставин, то у задоволенні заяви Банку слід відмовити.

Керуючись ст. 244 КАС, Верховний Суд України

**ПОСТАНОВИВ:**

У задоволенні заяви Банку відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

## РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 1 ст. 24 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження здійснюється на підставі рішення суду в порядку, встановленому законом, або в позасудовому порядку згідно із цим Законом. Звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження на підставі виконавчого напису нотаріуса зазначеним Законом не передбачено

## ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 15 листопада 2010 р.  
( в и т я г )

У листопаді 2009 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Наола» (далі — ТОВ) звернулося до Господарського суду Рівненської області з позовом до відкритого акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» в особі Рівненської обласної дирекції «Райффайзен Банк Аваль» (далі — Банк), третя особа, яка не заявляла самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, — приватний нотаріус Рівненського міського нотаріального округу Б., про визнання частини договору застави недійсним та скасування виконавчого наказу від 27 серпня 2009 р. № 319.

Обґрунтовуючи свій позов, позивач зазначив, що п. 2.12 договору застави транспортного засобу від 15 жовтня 2008 р. № 014/52/940-з3 (далі — договір застави), укладеного між ТОВ і Банком, не відповідає вимогам статей 24, 26 Закону від 18 листопада 2003 р. № 1255-IV «Про забезпечення вимог кредиторів, та реєстрацію обтяжень» (далі — Закон № 1255-IV), оскільки не передбачає такого позасудового способу звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження за виконавчим написом нотаріуса.

Господарський суд Рівненської області рішенням від 21 грудня 2009 р. позов задовольнив: визнав недійсним п. 2.12 договору застави і скасував виконавчий напис від 27 серпня 2009 р. № 319, вчинений Б. щодо звернення стягнення на предмет застави.

Львівський апеляційний господарський суд постановою від 6 липня 2010 р., залишеною без змін постановою Вищого господарського суду України від 19 серпня 2010 р., зазначене рішення Господарського суду Рівненської області скасував і в задоволенні позову відмовив.

В основу постанов судів апеляційної і касаційної інстанцій покладено висновок про те, що перелік позасудових способів звернення стягнення на заставлене майно, визначений ст. 26 Закону № 1255-IV, не є вичерпним і не містить заборони щодо звернення стягнення на заставлене майно шляхом вчинення виконавчого напису, передбаченого п. 6 ст. 20 Закону від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII «Про заставу» (далі — Закон № 2654-XII).

ТОВ у порядку ст. 111<sup>19</sup> ГПК подало заяву про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 19 серпня 2010 р. з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції статей 24, 26 Закону № 1255-IV та ст. 20 Закону № 2654-XII.

На обґрунтування неоднакового застосування касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права, внаслідок чого ухвалені різні за змістом судові рішення у подібних правовідносинах, заявник надав постанови Вищого господарського суду України від 11 лютого та від 14 березня 2009 р.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників сторін, дослідивши наведені у заяві ТОВ доводи, Верховний Суд України визнав, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Господарські суди встановили, що 15 жовтня 2008 р. ТОВ (заставаодавець) і Банк (заставодержатель) уклали нотаріально засвідчений договір застави з метою забезпечення вимог заставодержателя за кредитним договором від 26 липня 2006 р. № 014/52/940.

У п. 2.12 договору застави передбачено, що у випадку невиконання заставодавцем зобов'язань за кредитним договором заставодержатель, на підставі виконавчого напису нотаріуса про звернення стягнення на заставлене майно, реалізує його самостійно або через третіх осіб за власним розсудом. Якщо суми, отриманої від реалізації заставленого майна, недостатньо для повного задоволення заставодержателя, він має право отримати суму, якої недостатньо для повного погашення заборгованості, за рахунок звернення стягнення на інше майно заставодавця у першочерговому порядку.

За ч. 1 ст. 203 ЦК (у редакції, що була чинною на час розгляду справи) зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства.

Підставою недійсності правочину згідно з ч. 1 ст. 215 ЦК є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами 1—3, 5 та 6 ст. 203 зазначеного Кодексу.



Предметом договору застави визначено рухоме майно заставодавця.

Відповідно до ч. 1 ст. 590 ЦК звернення стягнення на предмет застави здійснюється за рішенням суду, якщо інше не встановлено договором або законом.

Згідно з ч. 6 ст. 20 Закону № 2654-XII звернення стягнення на заставлене майно здійснюється за рішенням суду або третейського суду, на підставі виконавчого напису нотаріуса, якщо інше не передбачено законом або договором застави.

Інше передбачене Законом № 1255-IV, чинного з 1 січня 2004 р., який визначає правовий режим регулювання обтяжень рухомого майна, встановлених з метою забезпечення виконання зобов'язань, а також правовий режим виникнення, оприлюднення та реалізації інших прав юридичних і фізичних осіб стосовно рухомого майна.

Прикінцевими і перехідними положеннями зазначеного Закону передбачено, що законодавчі та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання ним чинності, застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

Отже, Закон № 1255-IV є спеціальним законом з питань правового режиму регулювання обтяжень рухомого майна. Положення Закону № 2654-XII застосовуються лише в частині, що не суперечить Закону № 1255-IV.

Відповідно до ч. 1 ст. 24 цього Закону звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження здійснюється на підставі рішення суду в порядку, встановленому законом, або в позасудовому порядку згідно із зазначеним Законом.

У ст. 26 Закону № 1255-IV визначено позасудові способи звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження, згідно з якою обтяжувач має право на власний розсуд обрати один із таких позасудових способів звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження:

1) передача рухомого майна, що є предметом забезпечувального обтяження, у власність обтяжувача в рахунок виконання забезпеченого обтяженням зобов'язання в порядку, встановленому цим Законом;

2) продаж обтяжувачем предмета забезпечувального обтяження шляхом укладення договору купівлі-продажу з іншою особою-покупцем або на публічних торгах;

3) відступлення обтяжувачу права задоволення забезпеченої обтяженням вимоги у разі, якщо предметом забезпечувального обтяження є право грошової вимоги;

4) переказ обтяжувачу відповідної грошової суми, у тому числі в порядку договірної списання, у разі, якщо предметом забезпечувального обтяження є гроші або цінні папери.

Звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження на підставі виконавчого напису нотаріуса цією статтею не передбачено.

При вирішенні спору суди апеляційної і касаційної інстанцій зобов'язані були керуватися не Законом № 2654-XII, а нормами спеціального закону.

Внаслідок неоднакового застосування касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права, наведених заявником у судових рішеннях, касаційний суд ухвалив різні за змістом судові рішення у подібних правовідносинах.

Керуючись статтями 111<sup>23</sup>, 111<sup>24</sup>, 111<sup>26</sup> ГПК, Верховний Суд України заяву про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 19 серпня 2010 р. задовольнив: постанову Вищого господарського суду України від 19 серпня 2010 р. скасував, а справу направив на новий касаційний розгляд до Вищого господарського суду України.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111<sup>16</sup> ГПК.

## РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

**Недодержання судом апеляційної інстанції вимог ст. 399 КПК України щодо обов'язковості вказівок суду, який розглядав справу в касаційному порядку, потягло скасування ухвали**

**УХВАЛА**

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України  
від 25 травня 2010 р.  
(в и т я г)*

Центральний районний суд м. Сімферополя Автономної Республіки Крим вироком від 7 травня 2008 р. засудив К.І. за ч. 2 ст. 309 КК до позбавлення

волі на строк три роки і за ч. 2 ст. 307 КК — до позбавлення волі на строк п'ять років із конфіскацією всього майна.

Відповідно до ст. 70 КК за сукупністю злочинів К.І. визначено остаточне покарання — позбавлення волі на строк шість років з конфіскацією всього майна. Постановлено стягнути з К.І., П.С., Т. солідарно на користь експертної установи судові витрати в розмірі 3 тис. 341 грн 63 коп.

Вирок щодо П.С. і Т. не було оскаржено й касаційного подання не внесено.

Апеляційний суд Автономної Республіки Крим ухвалою від 16 липня 2009 р. залишив вирок районного суду без змін.

Згідно з вироком суду К.І. визнано винним у тому, що він 13 липня 2007 р., приблизно о 2-й год., незаконно за 175 грн збув В. 5 мл особливо небезпечного наркотичного засобу — опію ацетильованого.

Цього ж дня, приблизно о 14-й год., К.І. за попередньою змовою з П.С. та П.О. (засудженим за цей злочин вироком Центрального районного суду м. Сімферополя Автономної Республіки Крим від 21 травня 2008 р.) на території лікарні придбав собі для вживання 10 мл опію ацетильованого, що в перерахунку на суху речовину становить 0,342 г, перевіз і зберігав у будинку цей особливо небезпечний наркотичний засіб, доки його не вилучили працівники міліції.

8 серпня 2007 р. в обідній час на вулиці К.І. за 1 мг ангідриду оцтової кислоти та шість таблеток димедролу незаконно збув 1,2 мл опію ацетильованого, що в перерахунку на суху речовину становить 0,121 г.

Приблизно від 15-ї до 16-ї год. 12 вересня 2007 р. К.І. незаконно за 100 грн збув 0,009 г опію ацетильованого К.М. і 0,8 г — Т.

Під час огляду 26 липня 2007 р. помешкання засудженого працівники міліції виявили решту подібного наркотику вагою в перерахунку на суху речовину 0,112 г.

У касаційній скарзі захисник порушив питання про те, щоб змінити судові рішення, закрити справу в частині засудження К.І. за ч. 2 ст. 307 КК та пом'якшити йому покарання за ч. 2 ст. 309 КК. Він вважав, що апеляційний суд не виконав вказівки касаційного суду, зокрема не виклав у повному обсязі суті апеляцій і не дав вичерпних відповідей на зазначені в них твердження про вимушене визнання К.І. вини після зміни прокурором обвинувачення, а також помилково обрав обмежений порядок дослідження доказів, передбачений у ст. 299 КПК. Захисник стверджував, що місцевий суд недостатньо дослідив обставини справи, не обґрунтував своїх висновків, а тому дійшов хибного висновку про винуватість підзахисного у збуті наркотичних засобів. Незаконні дії з наркотиками, які інкриміновані К.І., на думку захисника, підпадають лише під ознаки злочину,

передбаченого в ч. 2 ст. 309 КК. Він також вважав, що сімейний стан засудженого, утримання ним хворої матері та неповнолітньої дитини дають підстави для пом'якшення покарання.

Перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню частково з огляду на таке.

Відповідно до статей 2 та 15 КПК суд як єдиний орган, що здійснює правосуддя, під час провадження в кримінальній справі повинен забезпечити правильне застосування матеріального і процесуального закону й постановити (ухвалити) судові рішення, яке відповідає принципам законності, обґрунтованості та справедливості. Зазначені положення однаковою мірою стосуються як суду першої інстанції, що здійснює судовий розгляд справи по суті, так і апеляційного, який переглядає справу.

У кримінальній справі щодо К.І. цих положень закону не було дотримано.

Як убачається з матеріалів справи, суд першої інстанції відповідно до ст. 22, частин 1, 2 ст. 299 КПК встановив порядок дослідження доказів, згідно з яким мав розглянути всі зібрані докази. Відповідно до цього порядку суд допитав К.І. та інших підсудних, свідків, дослідив дані, наведені в протоколах слідчих дій, вжив заходів для забезпечення участі свідків у судовому засіданні.

У процесі судового слідства прокурор, який брав участь у розгляді справи, змінив обвинувачення в суді згідно зі ст. 277 КПК: зменшив обсяг обвинувачення без зміни кваліфікації дій підсудних. Оскільки К.І. визнав себе винним за новим обвинуваченням, суд відповідно до ч. 3 ст. 299 КПК вирішив не розглядати інших доказів, а обмежитися лише допитами підсудних. Водночас вирок від 7 травня 2008 р. суд обґрунтував не тільки свідченнями засуджених, а й іншими доказами. При цьому він лише навів перелік джерел доказування, а змісту доказів та їх значення не розкрив.

Апеляційний суд Автономної Республіки Крим ухвалою від 8 липня 2008 р. залишив цей вирок районного суду без змін.

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалою від 12 травня 2009 р. скасувала ухвалу Апеляційного суду Автономної Республіки Крим і направила справу на повторний апеляційний розгляд, наголосивши на необхідності, зокрема, перевірити дотримання судом першої інстанції вимог кримінально-процесуального закону при мотивуванні вироку та визначенні порядку дослідження доказів.

Відповідно до ст. 399 КПК вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов'язковими для суду апеляційної інстанції при повторному розгляді справи.

Однак під час повторного розгляду справи апеляційний суд цих вимог закону не дотримав і не навів своїх мотивів щодо зазначених обставин, які стали підставами для скасування попередньої ухвали. При цьому, обґрунтовуючи своє рішення, суд послався на ч. 3 ст. 299 КПК про неможливість перевірки фактичних обставин і доказів, яких не дослідив суд першої інстанції.

З такою аргументацією погодитися не можна.

Як зазначено вище, місцевий суд прийняв рішення розглянути всі зібрані у справі докази повно та всебічно і дотримувався його в процесі судового слідства. Відповідно до встановленого порядку прокурор на підставі розглянутих доказів змінив обвинувачення.

Засуджений К.І. не визнав своєї вини в інкримінованих йому злочинах, під час судового розгляду справи неодноразово змінював своє ставлення до пред'явленого обвинувачення. Суперечливим видається і його ставлення до нового обвинувачення. Зокрема, визнавши вину у вчиненні злочину, передбаченого в ч. 2 ст. 307 КК, він у своїх свідченнях заперечив корисливу

мету цього діяння, пояснивши, що наркотичні засоби придбав для себе.

За наявності таких обставин скорочений порядок дослідження доказів застосовуватися не повинен.

Виходячи з положень статей 277, 299 КПК, зміна обвинувачення в суді може зумовити зміну послідовності та обсягу розгляду недосліджених доказів, але не замінює встановленого порядку дослідження доказів, не анулює розглянутих доказів і не звільняє від мотивування ними вироку відповідно до ст. 334 КПК.

З огляду на викладене колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирішила, що ухвала апеляційного суду підлягає скасуванню з направленням справи на новий апеляційний розгляд, під час якого необхідно виконати вказівки суду касаційної інстанції, зазначені в ухвалі від 12 травня 2009 р., врахувати інші доводи, наведені в касаційній скарзі захисника, і постановити законне та обґрунтоване рішення.

Враховуючи зазначене, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалу Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 16 липня 2009 р. щодо К.І. скасувала, а справу направила на новий апеляційний розгляд до того ж суду.

**Одержання хабара, що не було поєднано з погрозою вчинення службових дій, які можуть завдати шкоди законним інтересам особи, яка дала хабар, неправильно кваліфіковано за ознакою вимагання**

**УХВАЛА**

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України  
від 28 вересня 2010 р.  
(в и т я г)*

Соснівський районний суд м. Черкас вироком від 16 грудня 2009 р. засудив К. за ч. 2 ст. 368 КК до позбавлення волі на строк п'ять років із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з правоохоронною діяльністю, строком на три роки.

К. на підставі ст. 75 КК звільнено від відбування основного покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки з покладенням передбачених у ст. 76 КК обов'язків не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції, повідомляти її про зміну місця проживання, роботи або навчання, періодично з'являтися у кримінально-виконавчу інспекцію для реєстрації.

К. визнано винним у тому, що він як службова особа — оперуповноважений спеціального міжрайонного відділу боротьби зі злочинами на спо-

живчому ринку та в агропромисловому комплексі УДСБЕЗ УМВС України в Черкаській області, виконуючи обов'язки представника влади, запропонував приватному підприємцю А., діяльність якого перевіряв протягом липня—серпня 2009 р., за те, що в акті проведення перевірки не буде зазначено про виявлені недоліки, дати йому хабара в сумі 1 тис. 500 грн.

17 серпня 2009 р., приблизно о 12-й год., в офісному приміщенні К. одержав обумовлену суму незаконної винагороди.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

У касаційному поданні прокурор, пославшись на те, що в діях К. немає ознак вимагання хабара, порушив питання про перекваліфікацію його дій з ч. 2 на ч. 1 ст. 368 КК.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційне подання підлягає задоволенню з огляду на таке.

Суд правильно встановив місце, час, обставини та обставини, за яких К. одержав хабара. Обставини цього діяння К. визнав під час судового розгляду справи і не оспорив їх після постановлення вироку. Не піддав він сумніву й доказів, якими суд мотивував пред'явлене йому обвинувачення.

Водночас слід зазначити, що правильно встановивши фактичні обставини справи, суд дав їм неправильну кримінально-правову оцінку.

Виходячи з положень п. 4 примітки до ст. 368 КК вимаганням хабара визнається вимагання службовою особою хабара з погрозою вчинення або невчинення з використанням влади чи службового становища дій, які можуть заподіяти шкоду правам чи законним інтересам того, хто дає хабара, або умисне створення службовою особою умов, за яких особа вимушена дати хабара з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

З матеріалів справи вбачається, що К. відповідно до вказівки керівництва проводив перевірку суб'єктів підприємницької діяльності, які переробляють деревину. Під час перевірки він виявив, що підприємець А. не має дозволів від пожежної та екологічної інспекцій і санепідемстанції на таку діяльність. Ці обставини мали бути відображені в акті проведення перевірки, що призвело б до небажаних для підприємця наслідків. Та К. запропонував А. за те, що в акті перевірки не буде зазначено про виявлені порушення, дати йому хабара,

на що той, усвідомлюючи можливість позбутися в такий спосіб негативних наслідків перевірки, погодився.

З цього випливає, що вимога К. дати хабара була спрямована не проти законних прав чи інтересів А., а на задоволення його інтересів, які не відповідали закону. Такого змісту дії засудженого не характеризуються наявністю в них ознак вимагання хабара, у зв'язку з чим підлягають перекваліфікації з ч. 2 ст. 368 КК на ч. 1 зазначеної статті.

Зважаючи на зменшення обсягу обвинувачення, а також на те, що К. притягується до кримінальної відповідальності вперше, має позитивні характеристики з місця проживання та роботи, на його утриманні перебуває неповнолітня дитина, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України змінила вирок Соснівського районного суду м. Черкас від 16 грудня 2009 р. щодо К.: перекваліфікувала його дії з ч. 2 ст. 368 КК на ч. 1 зазначеної статті та призначила покарання за цією нормою закону — позбавлення волі на строк два роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з правоохоронною діяльністю, строком на три роки.

На підставі ст. 75 КК ухвалено звільнити К. від відбування основного покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки з покладенням передбачених у ст. 76 КК обов'язків не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції, повідомляти її про зміну місця проживання, роботи або навчання, періодично з'являтися у кримінально-виконавчу інспекцію для реєстрації. У решті вирок залишено без змін.

**Відповідно до ч. 1 ст. 33 КК України сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини цього Кодексу, за жоден з яких її не було засуджено.**

**Вирок змінено, оскільки суд помилково двічі кваліфікував дії винного, який незаконно проник до житла однієї, а пізніше — іншої потерпілої, за ч. 1 ст. 162 КК України, із застосуванням ч. 1 ст. 70 цього Кодексу. Такі дії слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 162 КК України за обома фактами незаконного проникнення до житла**

**УХВАЛА**

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України  
від 21 грудня 2010 р.  
(в и т я г)*

Ямпільський районний суд Вінницької області вироком від 22 березня 2010 р. засудив Б. за ч. 1 ст. 162 КК до обмеження волі на строк один рік, за ч. 1 ст. 162 КК — до обмеження волі на строк

один рік один місяць і на підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів визначив остаточне покарання — обмеження волі на строк один рік один місяць.



Б. визнано винним у тому, що він у ніч з 23 на 24 листопада 2008 р. зламав замок на входних дверях і незаконно проник спочатку в будинок Я., а пізніше — в будинок Д., порушивши недоторканність їх житла.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про зміну вироку суду у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону, яке полягає в тому, що два злочини, які не утворюють сукупності злочинів, суд двічі окремо кваліфікував за однією й тією ж частиною статті кримінального закону.

Перевіривши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України зробила висновок про те, що касаційне подання підлягає задоволенню частково з огляду на таке.

Суд правильно встановив фактичні обставини справи і дійшов обґрунтованого висновку про винуватість Б. у незаконному проникненні до житла Я., а пізніше — до житла Д., однак неправильно кваліфікував його дії за ч. 1 ст. 162 двічі — за кожен факт незаконного проникнення.

Відповідно до ч. 1 ст. 33 КК сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини цього Кодексу, за жоден з яких її не було засуджено.

У цьому випадку суд, дійшовши висновку про вчинення Б. тотожних злочинів, мав би кваліфікувати його дії за ч. 1 ст. 162 КК за обома фактами проникнення до житла, а не за кожним із них окремо.

З урахуванням наведеного, вчинені Б. злочини, кожен із яких суд кваліфікував за ч. 1 ст. 162 КК окремо, слід кваліфікувати за однією нормою кримінального закону — ч. 1 ст. 162 КК з виключенням із вироку рішення про застосування до засудженого ч. 1 ст. 70 КК.

Підстав для виключення однієї з кваліфікацій за ч. 1 ст. 162 КК як зайвої, про що в касаційному поданні порушив питання прокурор, немає, оскільки зазначена кваліфікація стосується фактичних обставин одного зі злочинів, поставлених у провину засудженому.

Керуючись статтями 394—396 КПК, абз. 1 п. 2 розд. XIII «Перехідні положення» Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус судів», колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України змінила вирок Ямпільського районного суду Вінницької області від 22 березня 2010 р. щодо Б., ухвалила перекваліфікувати його дії з ч. 1 ст. 162 КК та ч. 1 ст. 162 КК на ч. 1 ст. 162 КК і призначити йому за цим законом покарання — обмеження волі на строк один рік. З вироку виключено застосування до Б. ч. 1 ст. 70 КК. У решті вирок залишено без змін.

### **Тривалість заходів виховного характеру щодо неповнолітнього, передбачених у пунктах 2 та 3 ч. 2 ст. 105 КК України, встановлює суд, який їх призначає**

#### **УХВАЛА**

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України  
від 21 грудня 2010 р.  
(в и т я г)*

Біловодський районний суд Луганської області постановою від 14 січня 2010 р. за вчинення С. суспільно небезпечного діяння, передбаченого в ч. 3 ст. 185 КК, застосував до нього примусовий захід виховного характеру у виді передачі його під нагляд рідної сестри І.

В апеляційній інстанції постанова щодо нього не переглядалася.

Як визнав суд, 10 жовтня 2009 р., приблизно о 18 год., неповнолітній С. разом із засудженим за вироком Біловодського районного суду від 14 січня 2010 р. неповнолітнім Ц. проникли на тік закритого акціонерного товариства, де відрізали від навантажувача електричний кабель діаметром 17 мм завдовжки 50 м, заподіявши цій організації шкоди на загальну суму 650 грн.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про скасування постанови щодо С. і направлення справи на новий судовий розгляд. Він вважав, що суд неправильно застосував кримінальний закон, а саме статті 97, 105 КК. Застосувавши до неповнолітнього С. примусовий захід виховного характеру у виді передачі його під нагляд рідної сестри, суд у постанові не вказав, на який строк встановлено цей нагляд.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши наведені у касаційному поданні доводи прокурора, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

Висновок суду щодо винуватості С. у крадіжці чужого майна з проникненням у сховище прокурор не оспорує.

Як убачається з матеріалів справи, суд на підставі статей 97, 105 КК звільнив С. від кримінальної відповідальності із застосуванням примусового заходу виховного характеру у виді передачі його під нагляд рідної сестри І.

Однак, звільняючи неповнолітнього від кримінальної відповідальності, суд не врахував положення ч. 3 ст. 105 КК про те, що тривалість заходів виховного характеру, зокрема у виді передачі неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, встановлюється судом, який їх призначає.

Із роз'яснення, що міститься в п. 7 постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру», вбачається, що строк нагляду, передбаченого п. 3 ч. 2 ст. 105 КК, встановлюється на термін не менше одного року та не довше, ніж до досягнення особою повноліття.

З огляду на це постанову Біловодського районного суду Луганської області від 14 січня 2010 р. щодо С. визнано такою, що підлягає скасуванню через неправильне застосування кримінального закону, а справа — направленню на новий судовий розгляд.

При новому розгляді справи суд має розглянути її з дотриманням чинного законодавства, врахувати наведене, перевірити як матеріали справи, так і доводи прокурора, і прийняти законне та обґрунтоване рішення.

Керуючись статтями 394—396 КПК (у редакції законів від 21 червня 2001 р. № 2533-III та від 12 січня 2006 р. № 3323-IV), п. 2 розд. XIII «Перехідні положення» Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України постанову Біловодського районного суду Луганської області від 14 січня 2010 р. щодо С. скасувала, а справу направила на новий судовий розгляд до того ж суду в іншому складі суду.

## У Пленумі Верховного Суду України

### **Про висловлення недовіри Голові Верховного Суду України**

*Постанова  
Пленуму Верховного Суду України  
від 11 березня 2011 року № 2*

Заслухавши повідомлення голови лічильної комісії про результати таємного голосування, керуючись статтею 43, частиною шостою статті 45 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Пленум Верховного Суду України **п о с т а н о в л я є :**

Відмовити у висловленні недовіри Голові Верховного Суду України Онопенку В.В.

**Головуючий на засіданні Пленуму  
Верховного Суду України**

**Л.І. Григор'єва**

**Секретар засідання Пленуму  
Верховного Суду України**

**П.В. Панталієнко**